

AUDITO, APSKAITOS, TURTO VERTINIMO IR NEMOKUMO VALDYMO TARNYBA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS

DĖL KELIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ VERTINIMO SPECIALIŲJŲ TAISYKLIŲ TAIKYMO

2017 m. vasario 21 d.

Kelių transporto priemonių (toliau – transporto priemonės) vertinimo ataskaitos, parengtos vadovaujantis Kelių transporto priemonių vertės nustatymo tvarka (toliau – Tvarka) ir Kelių transporto priemonių vertinimo instrukcija (toliau – Instrukcija), patvirtintomis bendru Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2000 m. balandžio 17 d. įsakymu Nr. 120 ir finansų ministro 2000 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 101 „Dėl Kelių transporto priemonių vertės nustatymo tvarkos ir Kelių transporto priemonių vertinimo instrukcijos patvirtinimo“, nuolat kelia diskusijas vertintojų bendruomenėje, šių vertinimo paslaugų užsakovų ir trečiųjų šalių rate, vertinimo veiklos, draudimo priežiūros institucijose.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Tarnyba), vykdydama teisės aktais pavestas funkcijas turto ir verslo vertinimo veiklos priežiūros srityje, atlieka parengtų turto ir verslo, tarp jų ir transporto priemonių, vertinimo ataskaitų (toliau – vertinimo ataskaita) tikrinimus, nagrinėja paklausimus dėl vertinimo ataskaitų atitikties Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme (toliau – Įstatymas) nustatytiems reikalavimams. Vertinimo ataskaitų kokybei ir atitikčiai patvirtinti labai svarbus yra turto vertinimą ir turto vertintojo veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų laikymasis ir vertinimo ataskaitose naudojamų duomenų ir išvestinių rodiklių pagrįstumas ir pagrindimas.

Vadovaujantis Tarnybos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos finansų ministro 2015- 11-23 įsakymu Nr. 1K-344 „Dėl Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (2016-09-30 įsakymo Nr. 1K-367 redakcija), Tarnyba nėra įgaliota ir kompetentinga oficialiai aiškinti teisės aktų normas ir nuostatas, tačiau Tarnyba yra įpareigota rengti ir skelbti rekomendacijas turto arba verslo vertintojams pagal apibendrintus duomenis apie dažniausiai nustatomus Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 22 straipsnio reikalavimų pažeidimus (nuostatų 9.2.8 papunktis). Šiame rašte pateikiama Tarnybos nuomonė, pozicija ir rekomendacijos turto vertintojams dėl transporto priemonių vertinimo ataskaitų rengimo ir specialiųjų taisyklių taikymo.

Transporto priemonių vertinimo teisinis ir metodinis pagrindas. Vertintojų bendruomenėje nuolat kyla diskusija dėl transporto priemonių vertės nustatymo tvarkos ir transporto priemonių vertinimo instrukcijos taikymo apimties ir teisės aktų hierarchijos vertinant transporto priemones. Turto ir verslo vertinimo metodikoje (toliau – Metodika), 4 punkte nustatyta, kad *turto arba verslo vertintojas savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu, Tarptautiniais vertinimo standartais ir Europos vertinimo standartais, privalomą vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais, Turto arba verslo vertintojų profesinės etikos kodeksu, šia Metodika ir kitais teisės aktais, susijusiais su vertinimu, tiek, kiek jie neprieštarauja Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymui, Tarptautiniams vertinimo standartams, Europos vertinimo standartams ir šiai Metodikai*. Taigi, teisės aktų hierarchija yra labai aiškiai nurodyta.

Atliekant įprastą, neprivalomąjį transporto priemonės vertinimą (rinkos vertės nustatymą) užsakovo pageidavimu ir rengiant vertinimo ataskaitą vertintojas vadovaujasi Įstatymo 5 straipsnyje (Turto arba verslo vertės nustatymo principai) nustatytais principais ir kriterijais ir 6 straipsnio (Turto arba verslo vertinimo metodai) nuostata, kad vertinimo metodų *taikymo Lietuvos Respublikoje procedūros ir tvarka išsamiai nurodytos Turto ir verslo vertinimo metodikoje*.

Metodikos 5–7 punktuose nurodyta, kad *vertintojas vertindamas remiasi rinkos ir ekonomikos logika bei kriterijais, pagrįstais rinkos ir ekonomikos sąlygų stebėjimų ir tyrimų rezultatais; vertintojas vertindamas turi teisę pasitelkti kitus specialistus; informacija apie tai, kad atliekant vertinimą buvo naudotasi kitų specialistų pagalba, turi būti nurodyta vertinimo ataskaitoje nurodant, kurių specialistų pateikta informacija buvo vadovautasi; vertintojo teisės, pareigos ir atsakomybė nustatyta Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme, vertinimo sutartyje dėl vertinimo paslaugų, kiek tai neprieštarauja nurodytam Įstatymui, ir techninėje užduotyje (kai pagal Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymą techninė užduotis sudaroma ir jam neprieštarauja)*. Transporto priemonės vertinimo ataskaitoje turi būti išpildyti visi Įstatymo 22 straipsnyje nurodyti ataskaitos turinio, vertės pagrindimo reikalavimai.

Atliekant privalomąjį transporto priemonės vertinimą – vadovaujantis Įstatymo 2 straipsnio 7 dalies nuostata, privalomasis turto arba verslo vertinimas yra kai *turto arba verslo vertinimas, atliekamas Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytais atvejais, siekiant užtikrinti viešuosius interesus* – vadovaujamas ir privalomąjį vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais. Įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad *privalomasis turto arba verslo vertinimas atliekamas vadovaujantis šiuo įstatymu ir šį vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais, taikant masinį turto ir (arba) individualųjį turto arba verslo vertinimą*.

Vadovaujantis Įstatymo 2 straipsnio 7 dalies ir 20 straipsnio 3 dalies nuostatomis transporto priemonių vertinimas (vertės nustatymas) dėl eismo įvykio metu padarytos žalos apskaičiavimo, taip pat apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinei vertei pagrįsti yra privalomasis transporto priemonių vertinimas. Tokiu atveju vertinimas turi būti atliekamas ir šį vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais, t. y. atitinkamai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. 795 „Dėl eismo įvykio metu padarytos žalos nustatymo ir išmokos mokėjimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Eismo įvykio metu padarytos žalos nustatymo ir draudimo išmokos mokėjimo taisyklėmis (toliau – Draudimo taisyklės; nauja reakcija nuo 2008-02-24) ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2009 m. birželio 26 d. įsakymo Nr. 1B-361 „Dėl Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintomis Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklėmis (toliau – Muitinio įvertinimo taisyklės).

Transporto priemonių vertinimo specialusis reguliavimas (esant privalomajam vertinimui). Pateikiamos rekomendacijos kai vertinama dviem tikslais: 1) dėl eismo įvykio metu padarytos žalos apskaičiavimo; 2) apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinei vertei pagrįsti.

Dėl eismo įvykio metu padarytos žalos apskaičiavimo **Draudimo taisyklėse** (13–15 punktai) nustatyta, kad:

13. Nukentėjusio trečiojo asmens turtui (transporto priemonei ar kitam kilnojamajam ar nekilnojamajam turtui) padarytos žalos dydį nustato atsakingas draudikas ar Biuras, vadovaudamasis atsakingo draudiko ar Biuro įgaliotų asmenų (ekspertų) ir (ar) turto vertintojų ataskaitomis ar išvadomis, įmonės, kurioje remontuojamas sugadintas turtas, pateiktais šio turto remonto išlaidų skaičiavimais ir (ar) atsižvelgdamas į įmonės, kuri turi teisę remontuoti sugadintą turtą, pateiktus šio turto remonto išlaidų skaičiavimus ar remonto išlaidų pagrindimo dokumentus, taip pat į nukentėjusio trečiojo asmens pateiktus žalos dydį įrodančius dokumentus.

14. Žalos dėl turto sunaikinimo dydis nustatomas pagal sunaikinto turto rinkos vertę iki sunaikinimo ir likutinę vertę po eismo įvykio. Turtas laikomas sunaikintu, kai jį remontuoti ekonomiškai netikslinga. Turtą remontuoti ekonomiškai netikslinga, jeigu būtinos remonto išlaidos yra lygios 75 procentams turto rinkos vertės iki eismo įvykio arba didesnės.

15. *Žalos dėl turto sugadinimo, kai jį remontuoti ekonomiškai tikslinga, atlyginimo dydis nustatomas pagal turėtas remonto išlaidas, būtinas atkurti sugadintą turtą ar jo detalių ir (ar) dalių rinkos vertę iki eismo įvykio. Jeigu nukentėjęs trečiasis asmuo turto neremontuoja, atlyginamos apskaičiuotos būtinios turto remonto išlaidos (be PVM) atkurti sugadintą turtą ar jo detalių ir (ar) dalių rinkos vertę iki eismo įvykio. Būtinis remonto išlaidas sudaro remonto darbų vertė, dažymo darbų vertė, keičiamų dalių vertė (nuvertinant dalis dėl nusidėvėjimo), dažymo medžiagų vertė ir papildomos išlaidos (transportavimo, saugojimo, techninės ekspertizės ir kitos išlaidos). Būtinis remonto išlaidos apskaičiuojamos pagal vidutinius darbų ir keičiamų detalių ir (ar) dalių įkainius, atitinkančius technologijos lygį, vadovaujantis rekomenduojamais laiko normatyvais. Jeigu nustatyta, kad sugadintos detalės ir (ar) dalys gali būti remontuojamos, bet neprivalo būti keičiamos, remontas turi būti atliekamas kaip tik šiuo numatytu būdu. Sugadintos detalės ir (ar) dalys gali būti remontuojamos, jeigu po remonto jos atitiks techninius aktyvios ir pasyvios saugos reikalavimus. Jeigu nukentėjęs trečiasis asmuo pasirenka kitą remonto būdą – detales ir (ar) dalis, kurios gali būti suremontuotos, pakeičia naujomis, atsakingas draudikas ar Biuras neatlygina visų tokio remonto išlaidų, o žala apskaičiuojama pagal būtinus remonto išlaidas. [...]*

Atkreiptinas dėmesys, kad žalos nustatymas yra draudikų prerogatyva, transporto priemonės vertintojas turi nustatyti Draudimo taisyklėse aptartas (nurodytas) vertes. Reikia kliautis kitų specialistų pateiktomis išvadomis (techninės apžiūros protokolu, aktais, remonto išlaidų skaičiavimais). Nors Draudimo taisyklių 28 punkte nustatyta, kad *jeigu atsakingo draudiko ar Biuro įgaliotas asmuo (ekspertas) neatvyko apžiūrėti sugadinto ar sunaikinto turto per 3 darbo dienas nuo nukentėjusio trečiojo asmens rašytinio pranešimo apie eismo įvykį gavimo dienos, nukentėjęs trečiasis asmuo turi teisę pasamdyti turto vertintoją, kad jis nustatytų turtui padarytos žalos dydį*, vertintojas turi rengti turto vertinimo ataskaitą, o ne žalos skaičiavimus ar ekspertizės aktą. Tokios ataskaitos turi būti rengiamos vadovaujantis, kaip nustatyta Metodikos 4 punkte, Įstatymu, Tarptautiniais vertinimo standartais, Metodika ir šį privalomąjį vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais – Draudimo taisyklėmis, transporto priemonių vertinimo Tvarka ir Instrukcija.

Muitinio įvertinimo taisyklėse (Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymo Nr. 1B-1026 redakcija) 17 punkte ir jo papunkčiuose nustatyta aiški tvarka:

17. *Turto vertinimo ataskaitoje, kuri pateikiama apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinei vertei pagrįsti, rinkos vertė turi būti nustatyta vadovaujantis Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu, Turto ir verslo vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1K-159 „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo“, Kelių transporto priemonių vertės nustatymo tvarka ir Kelių transporto priemonių vertinimo instrukcija, patvirtintomis bendru Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2000 m. balandžio 17 d. įsakymu Nr. 120 ir finansų ministro 2000 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 101 „Dėl Kelių transporto priemonių vertės nustatymo tvarkos ir Kelių transporto priemonių vertinimo instrukcijos patvirtinimo“, ir Taisyklių nuostatomis:*

17.1. *Turto vertinimo ataskaitose nevertinamos išlaidos, reikalingos importuojamų naudotų transporto priemonių sudėtinių dalių (pvz., žibintų, šviesos signalizacijos prietaisų ir kt.), kurios neatitinka transporto priemonių atitikties reikalavimų, nustatytų Motorinių transporto priemonių, priekabų ir šių transporto priemonių sudedamųjų dalių atitikties įvertinimo atlikimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2009 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 3-169 „Dėl Motorinių transporto priemonių, priekabų ir šių transporto priemonių sudedamųjų dalių atitikties įvertinimo atlikimo taisyklių patvirtinimo“, pakeitimui, jeigu šios sudėtinės dalys neturi vizualiai matomų defektų.*

17.2. *Apskaičiuojant vertinamų apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių atkūrimo (remonto) kaštus, į juos neįskaitoma išmontuotų importuojamų naudotų transporto priemonių sudėtinių dalių (pvz., išmontuotų durų, žibintų ir kt.) vertė ir importuojamų naudotų transporto priemonių sudėtinių dalių defektams, kurie nėra apgadinimų pasekmė, pašalinti reikalingos išlaidos.*

Nustatant vertinamų apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių atkūrimo (remonto) kaštus importuojamų naudotų transporto priemonių turimiems vizualiai nematomiems defektams,

kurių neįmanoma nufotografuoti ir identifikuoti importuojamų naudotų transporto priemonių vizualios apžiūros (fizinio tikrinimo) metu, pašalinti reikalingos išlaidos skaičiuojamos (vertinamos) tik tada, jeigu prie turto vertintojų sudarytų importuojamų naudotų transporto priemonių vertinimo ataskaitų pridėti transporto priemonių gamintojų įgaliotų atstovų Lietuvoje arba transporto priemonių remonto įmonių, įtrauktų į Muitinės departamento sudarytą Transporto priemonių remonto įmonių, kurios gali atlikti importuojamų transporto priemonių tikrinimą, sąrašą, dokumentai, kuriuose surašyti duomenys apie nustatytus defektus. Šiuose dokumentuose turi būti nurodyta, kad jie yra skirti turto vertintojams apgadintų transporto priemonių vertės nustatymui.

Apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių tikrinimo dokumentuose, kuriuose nurodomi variklio defektai, turi būti nurodomas tikrinto variklio numeris.

17.3. Vertinamų apgadintų transporto priemonių rinkos vertė iki apgadavimo nustatoma pagal Naudotų transporto priemonių rinkos kainų žinyno (katalogo) duomenis. Jeigu duomenų apie vertinamų transporto priemonių (tos pačios markės ir modelio transporto priemonių) rinkos kainas Naudotų transporto priemonių rinkos kainų žinyne (kataloge) nėra, transporto priemonių rinkos vertė iki apgadavimo nustatoma atsižvelgiant į panašių markių ir modelių naudotų transporto priemonių rinkos kainas, nurodytas Naudotų transporto priemonių rinkos kainų žinyne (kataloge).

Jeigu nėra galimybės apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių rinkos vertės iki apgadavimo nustatyti šiame papunktyje nurodytais būdais, ji nustatoma lyginamosios vertės metodu.

17.4. Jeigu turto vertinimo ataskaitose apskaičiuojama vertinamų apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių likutinė vertė, taikomos tokios koeficientų reikšmės:

17.4.1. automobilio populiarumo apgadintų automobilių rinkoje koeficientas:

17.4.1.1. nuo 1 iki 0,9 – jeigu apgadinta importuojamos naudotos transporto priemonės priekinė dalis arba deformuota jo laikančioji konstrukcija (kėbulo karkasas);

17.4.1.2. 1 – jeigu apgadinta importuojamos naudotos transporto priemonės užpakalinė dalis;

17.4.2. rizikos dėl neįvertintų gedimų bei pakitimų (paklausos) rinkoje koeficientas:

17.4.2.1. nuo 1 iki 0,95 – jeigu yra akivaizdi transmisijos pažeidimų tikimybė;

17.4.2.2. 1 – kitais nei Taisyklių 17.4.2.1 papunktyje nurodytais atvejais.

Kiti Muitinio įvertinimo taisyklių punktai iš esmės nėra aktualūs transporto priemonių vertintojui, nes apibrėžia ir nustato Muitinės departamento pareigūnų veiksmus ir procedūras. Atkreiptinas dėmesys, kad transporto priemonių vertintojas pagal šių taisyklių 17 punkto nuostatas yra įpareigojamas nustatyti transporto priemonės rinkos vertę, kuri bus naudojama muitinei vertei nustatyti ir pagrįsti. Pvz., Muitinio įvertinimo taisyklių 18 punkte nustatyta, kad jeigu nustatant apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinę vertę naudojamosi turto vertinimo ataskaitos duomenimis, iš turto vertintojų apskaičiuotos importuojamos naudotos transporto priemonės rinkos vertės atimami Taisyklių 22 ir 23 punktuose nurodyti importuojamos naudotos transporto priemonės importo kainos elementai, kurie apskaičiuojami Taisyklių 24 punkto nustatyta tvarka.

Apibendrinimas ir rekomendacijos. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teikiamos šios išvados ir rekomendacijos:

1. Tiek neprivalomojo, tiek privalomojo vertinimo atvejais transporto priemonės vertintojas turi vadovautis Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu, Turto ir verslo vertinimo metodika, Tarptautinių vertinimo standartų nuostatomis. Privalomojo vertinimo atvejais vadovaujamosi šį vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais.

2. Privalomąjį vertinimą reglamentuojantys teisės aktai teikia nuorodas į 2000 m. Lietuvos Respublikos finansų ministro ir susisiekimo ministro bendru įsakymu patvirtintas Kelių transporto priemonių vertės nustatymo tvarkos ir Kelių transporto priemonių vertinimo instrukcijos nuostatas. Šiais teisės aktais turi būti vadovaujamosi atliekant transporto priemonių vertinimus dėl eismo įvykio metu padarytos žalos apskaičiavimo ir apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinei vertei pagrįsti.

3. Tais atvejais, kai trūksta rinkos duomenų, kad būtų galima taikyti įprastus lyginamojo arba išlaidų metodo skaičiavimo būdus, gali būti taikomas ekspertinio vertinimo būdas. Jo taikymo rekomendacijos Tarnybos parengtos ir publikuotos 2016 m. Kiekvienas ekspertinis vertinimas turi būti pagrindžiamas atliekant duomenų ir turimos (gautos) *informacijos analizę* ir ją pateikiant (aptariant) vertinimo ataskaitoje.

4. Imdamasis vertinti transporto priemonę vertintojas turi išsiaiškinti ir suvokti vertinimo atvejį ir tikslą, ir atsižvelgiant į tai suvokti, kokią vertę reikia nustatyti ir pagrįsti. Dera suvokti, kad daugeliu atvejų reikia nustatyti konkrečios transporto priemonės *rinkos vertę*, remonto sąnaudas (išlaidas). *Žalos dėl turto sunaikinimo dydis* nustatomas pagal sunaikintos ar apgadintos transporto priemonės *rinkos vertę* iki sunaikinimo ir *likutinę vertę* po eismo įvykio.

5. Naujos redakcijos Muitinio įvertinimo taisyklėse nustatyta aiški turto vertintojo, vertinančio transporto priemonę apgadintų importuojamų naudotų transporto priemonių muitinei vertei pagrįsti veikslių seka ir vertinimo tvarka. Vertintojas, laikydamasis Muitinio įvertinimo taisyklių, taip pat transporto priemonių vertinimo Tvarkos ir Instrukcijos nuostatų nustato transporto priemonės *rinkos vertę*, kuri naudojama *muitinei vertei* nustatyti ir pagrįsti.

Direktorius

Audrius Linartas